

Referințe bibliografice

1. Curagău Ion. Paradigma educației militare din perspectiva leadershipului transformational. Teza de masterat. Chișinău, 2018.
2. Reboul Oliver. Filozofia educației. București, 1976.
3. Dimensiunile educației <https://www.scritub.com/sociologie/psihologie/DIMENSIUNILEEDUCATIEI81235.php> (accesat: 14.08.2020).
4. Pătroc Dan. Metodele și procedeele educației morale <http://socioumane.ro/blog/danpatroc/files/2013/01/CURSUL-5.pdf> (accesat: 18.08.2020).
5. Cucoș Constantin. Educația estetică. Iași, Ed. Polirom, 2014.
6. Dumbraveanu R., Pâslaru Vl., Cabac V. Competențe ale pedagogilor: Interpretări, TEMPUS, Univ. Ped. de Stat “Ion Creangă” din Chișinău (UPSC), Univ. de Stat “Alec Russo” din Bălți (USB). Chișinău: Continental Grup, 2014. <https://ru.scribd.com/document/398079115/1-Competente-ale-pedagogilor-Interpretari-Dumbraveanu-Paslaru-Cabac-pdf> (accesat: 22.08.2020).
7. Roman Vasile. Liderul militar performant de la talent la educație. București: Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, 2013, p. 398.
8. Criste Sorin. Educația pentru carieră https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Educatia%20moralala.pdf (accesat: 23.08.2020).

COALIȚIA DE GUVERNARE „PLATFORMA SOCIAL-DEMOCRATĂ PENTRU MOLDOVA” ÎNTRE PSRM ȘI PDM – UN ARANJAMENT POLITIC ASUMAT

Pantelimon Varzari, dr. hab. în șt. polit., prof. cercet., prof. univ.
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Chișinău, R. Moldova
panvarzari@gmail.com

COALITION GOVERNMENT „SOCIAL-DEMOCRATIC PLATFORM FOR MOLDOVA” BETWEEN PSRM AND PDM – AN ASSUMED POLITICAL ARRANGEMENT

The article examines some issues regarding the establishment, functionality and sustainability of the twelfth coalition government in the recent political history of the Republic of Moldova. The paper emphasizes that the governing coalition between the Socialist Party and the Democratic Party operates on the basis of an assumed and judicious political arrangement, based on political reason and substantial procedural consensus. It is concluded that all governing alliances in the Republic of Moldova, including the “Social Democratic Platform for Moldova” coalition, operating on the basis of institutional cohabitation, cannot fully achieve their planned objectives due to the prevalence of petty group interests over the general interests of Moldova. society.

Perioada de activitate a tuturor alianțelor de guvernare care s-au perindat în țara noastră din 1994 până în 2020 (12 la număr) a durat de fiecare dată nu mai mult de doi ani, din cauza disensiunilor cu precădere de ordin subiectiv. O altă constatare ține și de faptul că guvernele minoritare în Republica Moldova (4 la număr: Guvernul Braghiș, 23 decembrie 1999 – 19 aprilie 2001; Guvernul Gaburici, 18 februarie – 16 iunie 2015; Guvernul Streleț, 30 iulie – 29 octombrie 2015, și Guvernul Chicu, 14 noiembrie 2019 – 16 martie 2020) au guvernat, la fel, nu prea mult timp din motiv că cei care și-au asumat majoritatea nu au avut, de regulă, un suport politic în Parlament. Uneori susținerea era declarată de alte partide, alteori tacită. Acest tip de guvern, edificat pe majoritatea neformalizată, mai este calificat drept guvern scurt sau interimar.

În legătură cu formalizarea relațiilor politice între PSRM și PDM, prin semnarea *Acordului privind formarea coaliției „Platforma Social-Democrată pentru Moldova” în Parlamentul Republicii Moldova* la 16 martie 2020 [1], este de notat faptul că semnarea acordului în cauză a fost precedată de negocierile între părți, demarate la 5 martie 2020. Inițierea negocierilor politice între PSRM și PDM pentru crearea unei alianțe de guvernare s-a decis în baza acordului semnat anterior (16 septembrie 2019) de PSRM cu Blocul politic „ACUM”, „cu excepția că nu se acordă întreg guvernul unui partid” [2]. Negocieri au decurs pe trei etape consecutive (la prima etapă s-au stabilit principiile viitorului acord de coaliție, fiind vorba despre politica internă și externă; la cea de-a doua s-au stabilit prioritățile în baza primei etape și deci responsabilitățile pe cadrul de guvernare și a treia etapă a inclus semnarea acordului propriu-zis), fapt ce a înlesnit, în ultima instanță, semnarea documentului final.

Motivele care au stat la baza constituirii alianțelor de guvernare în Republica Moldova sunt diferite, totuși între actorii politici implicați în formalizarea unei majorități parlamentare prevalează, de regulă, factorul subiectiv, adică interesele înguste de partid ale actorilor politici pentru a-și asigura o prezență cât mai confortabilă în actul guvernării-predomină asupra intereselor generale ale societății. Ultima, cea de-a douăsprezecea coaliție de guvernare „Platforma Social-Democrată pentru Moldova” între PSRM și PDM, a avut câteva raționamente solide de a fi instituționalizată. Mai întâi de toate, s-a dorit evitarea criticilor din partea oponenților politici că partidul dominant, PSRM, a preluat și deține în continuare întreaga putere în Moldova [3]. În al doilea rând, PDM, după resetarea sa în legătură cu evenimentele din 7-14 iunie 2019 (când a fost învinuit de „uzurparea puterii de stat” [4]), era deja „gata să intre la guvernare” [5]. În plus, așa cum remarcă sociologul politic român V. Măgureanu, „partidele care preiau responsabilitățile guvernării înde-

plinesc concomitent și funcția de a preveni un vid de conducere și de a evita trecerea sub o tutelă, lipsită de asentimentul populației, a organelor locale sau declanșarea unei crize de regim, în cazul puterii centrale” [6, p.144]. În acest sens, cazul PDM este relevant, căci formațiunea a continuat permanent să susțină Guvernul Chicu investit în noiembrie 2019.

Nu în ultimul rând, PSRM, ca partid al puterii, are nevoie de un parteneriat politic „pentru asigurarea unei guvernări stabile”, iar cu o astfel de guvernare formațiunea speră că „se va reuși implementarea proiectelor sociale programate” [7], multe din acestea fiind preluate de la PDM, fostul partid de guvernământ în perioada anilor 2015–2019. La rândul său, PDM avea nevoie de o nouă construcție politică pentru a reveni în forță pe scena politică a țării și a-și schimba imaginea după așa-numitele transformări democratice interne, care au presupus reforma administrației publice din anii 2016–2018, inclusiv reformarea radicală a Academiei de Științe a Moldovei [8, p. 141-142] (practic, ea a fost lichidată în formula ei tradițională printr-o „decizie politică” a Guvernului Filip la mijlocul anului 2017 în toila reformei Guvernului). Dar și după învinuirile legate de „uzurparea puterii de stat” în perioada 7-14 iunie 2019 și, respectiv, fuga fostului președinte al partidului V. Plahotniuc peste hotare (după ce a părăsit țara, el era poreclit „diaspora” în interiorul partidului [9]), precum și după fisura tot mai adâncă în cadrul PDM care a început în a doua jumătate a lunii februarie 2020. Atunci s-a produs părăsirea formațiunii de către doisprezece deputați, formarea Grupului parlamentar „Pro-Moldova”, apelul acestuia către grupurile și fracțiunile parlamentare de opoziție, precum și deputații din majoritatea parlamentară, „cărora la pasă de viitorul acestei țări” să participe la constituirea unui bloc antiguvernamental, care ar da jos actuala guvernare alcătuită din PSRM-PDM. La începutul lunii mai 2020 fracțiunea Partidului politic „Șor” devine parte componentă a acestui bloc antiguvernamental pe platformă parlamentară propus de A. Candu. Se va lua în calcul și intenția Grupului parlamentar „Pro-Moldova” de a crea partidul politic „Pro-Moldova” de orientare centru-dreapta și cu viziune pro-europeană [10], ceea ce a fost o lovitură „de grație” pentru alianța PSRM-PDM.

Nu este lipsit de importanță nici faptul că PDM este formațiunea cu cea mai bogată experiență de guvernare în coaliție. Astfel, de-a lungul anilor, această formațiune a făcut parte din zece construcții politice [11; 12; 13, p.91].

Pot fi avansate și alte motive care au determinat încheierea acestui aranjament politic, dar totuși PSRM rămâne nucleul în jurul căruia s-a creat această majoritate parlamentară și guvernamentală. Politologii, comentatorii și analiștii politici nu puneau la îndoială faptul că alianța

între aceste două formațiuni politice, PSRM și PDM, trebuia să aibă loc în cel mai scurt timp după investirea Guvernului minoritar și tehnocrat condus de I. Chicu la 14 noiembrie 2019. La drept vorbind, o coaliție informală între formațiunile vizate deja exista atâta timp cât democrații susțineau Guvernul Chicu începând cu investirea acestuia și proiectele de legi înaintate de socialiști: „Nu suntem la guvernare, spunea la începutul lunii februarie 2020 președintele PDM P. Filip, dar, pentru că ne-am dat votul pentru acest Guvern, desigur, că o parte de responsabilitate ne revine și nouă” [14].

Simțul „responsabilității” PDM de a reveni la guvernare prin formarea unei alianțe cu PSRM a fost exprimat de formațiune în „procesul de resetare, învățând din erorile trecutului”, prin crearea de mecanisme în măsură să prevină „orice manifestări care ar submina activitatea formațiunii ca instituție politică” [15], prin formarea „guvernului din umbră”, alegându-și la mijlocul lunii februarie 2020 unsprezece noi vicepreședinți ai partidului care vor fi *responsabili de domeniile de activitate ale ministerelor*[16]. Desigur, resetarea sau procesul de epurare din rândul formațiunii va continua să întâmpine suficientă rezistență din partea unor membri ai PDM care au susținut și au aplicat practici străine democrației în activitatea de partid sau aceștia nu sunt de acord cu unele procese care au loc în cadrul partidului, cu anumite politici promovate de către el. Și aceasta pentru că în cadrul PDM există alte două grupuri și un mic grupuleț neconturat încă. Pe lângă cele două grupuri, în opinia ex-deputatului democrat V. Cebotari, există un număr de membri care încă nu au plecat din partid, dar o vor face la timpul potrivit [17].

În pofida motivelor descrise mai sus în favoarea semnării *Acordului privind formarea coaliției* „Platforma Social-Democrată pentru Moldova” în Parlamentul Republicii Moldova, prin care a fost stabilită o nouă majoritate parlamentară (destul de confortabilă, din 59 deputați) și o coaliție de guvernare între PSRM și PDM (începând cu 17 iunie 2020 coaliția de guvernare nu mai deține majoritatea simplă de 50%+1 deputați pentru a putea aproba legi și hotărâri de sine stătător, asta după ce fracțiunea PDM rămâne cu 13 deputați, iar după 14 august 2020 – cu 12 deputați din 22 în Parlament, iar fracțiunea PSRM – cu cei 37 deputați, *însă majoritatea de 51 de deputați este asigurată de deputatul independent Al. Oleinic și cel neafiliat Vl. Andronachi*), în spațiul public și mediatic au apărut unele opinii controversate asupra necesității participării propriu-zisă a PDM în această alianță. Pe de o parte, durabilitatea coaliției formalizate la 16 martie 2020, consideră unii autori, este imprezvizibilă și, probabil, nu va supraviețui până în 2023 (următoarele alegeri parlamentare), dat fiind că comportamentul politic al PDM este, practic, greu de prezis. Drept argument

se invocă fenomenul „lebedă neagră”, care e „neagră tocmai pentru că nu poate fi prezisă”, precizează politologul și analistul politic C. Ciurea [18], sau PDM poate chiar să dispară de pe scena politică autohtonă [19]. Pe de altă parte, se reproșează faptul că „neparticiparea PDM la formarea unei coaliții parlamentare cu PSRM ar fi o eroare politică de proporții, ar însemna ratarea posibilității de europenizare a socialiștilor moldoveni” [20]. În sprijinul acestei idei vin și rezultatele sondajului opiniei publice. Astfel, Barometrul socio-politic, realizat de compania *IMAS* în perioada 7-19 februarie 2020, arată că PSRM cu PDM trebuie să continue să conducă Republica Moldova, dar să stabilească o coaliție de guvernare. În acest sens, datele sondajului mai demonstrează că 25% din respondenți spun că PSRM și PDM trebuie să mențină o relație de colaborare pentru a evita o criză politică, iar 47% sunt de părerea că PSRM și PDM trebuie să stabilească o coaliție clară care să își asume guvernarea țării [21].

În concluzie, o coaliție de guvernare are ca scop primar de a asigura o bună guvernare a societății în vederea îmbunătățirii eficienței și responsabilității instituțiilor politice în raport cu cetățenii, buna guvernare fiind înțeleasă drept un set minim al standardelor de guvernare, care se bazează pe reguli și instituții democratice, reprezintă un sistem deschis, transparent, eficient și responsabil de administrare publică. Toate alianțele de guvernare în Republica Moldova, inclusiv ultima coaliție politică între PSRM și PDM, supranumită după virusul ucigaș „alianța coronavirus”, prin crearea platformei social-democrate în Parlamentul Republicii Moldova, nu își pot realiza pe deplin obiectivele programate din cauza prevalării intereselor meschinede grup ale actorilor politici implicați în actul guvernării asupra intereselor generalele societății.

Referințe bibliografice

1. PSRM și PDM au semnat Acordul cu privire la constituirea Platformei Social-Democrate pentru Moldova. În: <http://socialistii.md/psrm-si-pdm-au-semnat-acordul-cu-privire-la-constituirea-platformei-social-democrate-pentru-moldova/> (accesat: 16.03.2020).
2. PSRM a decis să inițieze negocieri pentru crearea unei coaliții cu PDM, în baza acordului semnat anterior cu ACUM. În: https://www.realitatea.md/psrm-a-decis-sa-initieze-negocieri-pentru-crearea-unei-coalitii-cu-pdm_106765.html (accesat: 04.03.2020).
3. Țirdea: Pentru prima dată din 2009, stînga a preluat întreaga putere în Moldova. În: <https://noi.md/md/politica/tirdea-pentru-prima-data-din-2009-stinga-a-preluat-intreaga-putere-in-moldova> (accesat: 15.11.2019).
4. Noul șef interimar al PG pornește urmărirea penală pentru uzurparea puterii în stat de fosta guvernare. În: <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/ultima-ora-noul-sef-interimar-al-pg-porneste-urmarirea-penala-pentru-uzurparea-puterii-in-stat-de-fosta-guvernare> (accesat: 05.08.2019).

5. Pavel Filip: PDM poate fi gata să intre la guvernare. În: https://www.ipn.md/ro/pavel-filip-pdm-poate-fi-gata-sa-intre-la-7965_1071460.html (accesat: 13.02.2020).
6. Măgureanu V. Studii de sociologie politică. București: Editura Albatros, 2007. 416 p.
7. PSRM are undă verde de a negocia o viitoare coaliție de guvernare cu PD. În: <https://agora.md/stiri/67747/psrm-are-unda-verde-de-a-negocia-o-viitoare-coalitie-de-guvernare-cu-pd>(accesat: 04.03.2020).
8. Raport privind activitatea CSSDT și rezultatele științifice principale obținute în sfera științei și inovării în anul 2017 / Academia de Științe a Moldovei. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2018. 255 p.
9. Cum era poreclit Vlad Plahotniuc în interiorul Partidului Democrat după ce a părăsit țara. În: https://www.realitatea.md/cum-era-poreclit-vlad-plahotniuc-in-interiorul-partidului-democrat-dupa-ce-a-parasit-tara--video-_106172.html (accesat: 20.02.2020).
10. Andrian Candu: „Pro Moldova” va fi o formațiune de centru-dreapta. În: <https://www.politics.md/?view=articles&id=31667> (accesat: 20.02.2020).
11. Top partide din Moldova cu cea mai bogată experiență de guvernare în coaliție. În: <https://tribuna.md/2020/03/29/top-partide-din-moldova-cu-cea-mai-bogata-experienta-de-guvernare-in-coalitie/> (accesat: 29.03.2020).
12. Top-10 partide care au fost la putere în Moldova. În: <https://tribuna.md/2020/03/22/top-10-partide-care-au-fost-la-putere-in-moldova/>(accesat: 22.03.2020).
13. Varzari P. Istoria politică a Republicii Moldova (Note de curs). Chișinău: Pontos, 2019 (Tipogr. „Europress”). 200 p.
14. În ce relații este la moment PDM cu PSRM? Pavel Filip face claritate! În: <https://tribuna.md/2020/02/04/in-ce-relatii-este-la-moment-pdm-cu-psrm-pavel-filip-face-claritate/> (accesat: 04.02.2020).
15. Declarația Partidului Democrat din Moldova privind condamnarea practicilor subversive în activitatea politică. În: <https://www.pdm.md/ro/comunicat-de-presa/declaratia-partidului-democrat-din-moldova-privind-condamnarea-practicilor-subversive-in-activitatea-politica/>(accesat: 04.03.2020).
16. PDM și-a ales vicepreședinții și formează un Guvern din umbră. În: <https://tribuna.md/2020/02/15/pdm-si-a-ales-vicepresedintii-si-formeaza-un-guvern-din-umbra/> (accesat: 15.02.2020).
17. Cebotari: Plecărilor vor continua. PDM este împărțit pe două grupuri și un mic „grupuleț”. În: https://www.realitatea.md/cebotari--plecarile-vor-continua--pdm-este-impartit-pe-doua-grupuri-si-un-mic---grupulet----video-_107474.html(accesat: 20.03.2020).
18. Un cunoscut analist politic vorbește despre fenomenul „lebăda neagră” în politica autohtonă. Iată la ce se referă! În: <https://tribuna.md/2020/01/27/un-cunoscut-analist-politic-vorbeste-despre-fenomenul-lebada-neagra-in-politica-autohtona-iata-la-ce-se-refera/> (accesat: 27.01.2020).
19. Fostul democrat Candu: Coaliția PSRM-PDM va duce la dispariția PDM de pe arena politică. În: <https://www.realitatea.md/fostul-democrat-candu-coalitia-psrm-pdm>

ia-psrm-pdm-va-duce-la-dispari-ia-pdm-de-pe-arena-politica_106785.html (accesat: 05.03.2020).

20. Declarație: „Consider că negocierile pentru formarea acestei coaliții, pe care am numit-o social democrată, au loc”. În: <https://tribuna.md/2020/03/03/declaratie-consider-ca-negocierile-pentru-formarea-acestei-coalitii-pe-care-am-numit-o-social-democrata-au-loc/> (accesat: 03.03.2020).
21. Sondaj: Coaliția PSRM – PDM trebuie să continue să conducă Republica Moldova. În: <https://noi.md/md/politica/sondaj-coalitia-psrm-pdm-trebuie-sa-continue-sa-conduca-republica-moldova> (accesat: 24.02.2020).

REFLECȚII FILOSOFICE ASUPRA CORELAȚIEI FIZICII CUANTICE CU TEORIA RELATIVITĂȚII GENERALE

Ecaterina Lozovanu, dr. în filos., conf. univ.

Departamentul Științe Socioumane, Universitatea Tehnică a Moldovei,
Chișinău, R. Moldova
ecaterina.lozovanu@gmail.com

PHILOSOPHICAL REFLECTIONS ON THE CORRELATION OF QUANTUM PHYSICS WITH THE THEORY OF GENERAL RELATIVITY

The article examines some philosophical issues related to linkage between quantum mechanic and general relativity theory. Attention is drawn on the linkage of the theories with the units of measurement for time, length and weight computed by the physicist Max Planck at the beginning of XX-th century. With this values which have acquired meaning in modern physics theories, we are try in to conceptual approach to that primordial singularity from which, according to Big Bang theory, explode dallknown fundamental forces. Both theoretical physics researches and philosophical reflections are oriented to knowing that world – which is the single origin of the universe.

Natura este infinită și fără limite în toate manifestările sale atât la scara dimensiunilor infinitului maxim cât și la scara dimensiunilor infinitului minim. Ea nu poate fi reprezentată în categorii unice și definitive, de aceea la anumite trepte de cunoaștere suntem nevoiți să apelăm la diverse modele, care au, bineînțeles, un caracter limitat. Toate modelele fizicii reflectă cu aproximație fenomenele naturii, iar criteriul valabilității lor este experiența. Problema legată de adecvarea modelelor nu poate fi soluționată numai cu ajutorul deducțiilor logice, dar și de logică nu ne putem lipsi. După cum susținea Al. Einstein, „preferabilă este simplitatea, claritatea și noncontradicția gândirii” [1].